

5. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΣΗ

Αυτή η ενότητα εξετάζει τα συστήματα συνεργασίας και δικτύωσης που παρέχουν διυπηρεσιακή υποστήριξη στους μαθητές ως αναπόσπαστο μέρος της εκπαίδευσής τους.

5.1. Υποστήριξη στο επίπεδο της κοινότητας

Οι επισκέψεις στο πλαίσιο του προγράμματος «Οργάνωση των παροχών» κατέδειξαν τη σημασία της παροχής υποστήριξης στα σχολεία από τους τοπικούς πολιτικούς και εκπαιδευτικούς φορείς. Σε όλες τις επισκέψεις του προγράμματος, το βασικό προσωπικό στην τοπική κοινότητα έδειξε πραγματική δέσμευση για την ευημερία των μαθητών. Ο ρόλος των ανθρώπων αυτών περιλαμβάνει την αμφισβήτηση ορισμένων παραδοχών σχετικά με τον τρόπο που έγιναν τα πράγματα στο παρελθόν και την εμπιστοσύνη στους διευθυντές σχολείων ως προς τη λήψη αποφάσεων, ακόμη και αν ελλόχευε κάποιος κίνδυνος. Οι σταθερές σχέσεις μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων στην κοινότητα έχουν δημιουργήσει σημαντικά δίκτυα υποστήριξης γύρω από το σχολείο που διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην επίτευξη της αλλαγής.

Οι διυπηρεσιακές υπηρεσίες σε μια κοινότητα πρέπει να συνεργάζονται στενά με τα σχολεία – και με τους γονείς – έτσι ώστε να παρέχεται ισότιμη υποστήριξη μεταξύ των διαφόρων πλαισίων. Το προσωπικό που γνωρίζει το παιδί και την οικογένεια μπορεί να παρέχει υποστήριξη στο πλαίσιο της εκπαίδευσης και της κοινότητας. Για την υποστήριξη της μεταστροφής από το «ιατρικό» μοντέλο, οι υπηρεσίες που παρέχονται παραδοσιακά από τον κλάδο της υγείας μπορούν να βασίζονται στα σχολεία ή σε τοπικά κοινοτικά κέντρα, τόσο για ευκολία πρόσβασης όσο και για τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των επαγγελματιών από διάφορους κλάδους. Σε κάθε μοντέλο, το παιδί πρέπει να είναι «στο επίκεντρο» συντονισμένων υπηρεσιών που θα πρέπει να συμβάλλουν στην υποστήριξη τόσο των σχολείων όσο και των οικογενειών. Η άποψη αυτή εκφράζεται σε δήλωση ενός δημοτικού επιθεωρητή κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στο Flensburg:

... το παιδί με αναπηρία γίνεται το κέντρο της οργάνωσης της υποστήριξης και οι υπηρεσίες είναι οι δορυφόροι που περιστρέφονται γύρω από τον μαθητή. Όλοι οι φορείς στην κοινότητα συνεργάζονται σε ένα συνεχές πλαίσιο και συνεδριάζουν σε τακτική βάση για την καλύτερη υποστήριξη των παιδιών με αναπηρίες.

Στα σεμινάρια, οι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι ο συντονισμός μεταξύ υπηρεσιών και άλλων – για παράδειγμα, εθελοντικών ομάδων – αποτελεί βασικό παράγοντα και μπορεί να βοηθήσει τα σχολεία/τους δασκάλους να συμβάλλουν στην

ολοκληρωμένη ανάπτυξη των παιδιών. Οι υπηρεσίες θα πρέπει να υποστηρίζουν την αλλαγή του περιβάλλοντος, όχι μόνο του ατόμου.

Τέλος, στην προσπάθεια συντονισμού των υπηρεσιών, χρειάζεται μια περίοδος σταθεροποίησης, προκειμένου να οικοδομηθούν κοινά πλαίσια (π.χ. κοινές εκτιμήσεις, κοινές προτεραιότητες χρηματοδότησης, κοινή επαγγελματική ανάπτυξη), καθώς και κοινή αξιολόγηση. **Η κουλτούρα, οι επαγγελματικές δομές και οι προσδοκίες πρέπει να ανταλλάσσονται μεταξύ των υπηρεσιών και οι διυπηρεσιακές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις να συνδυάζονται για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των πόρων.**

5.2. Συμμετοχή των γονέων

Η συμμετοχή των γονέων στην μάθηση των παιδιών τους αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανάπτυξη των σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ σχολείου και οικογένειας. Κατά τις επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος, διαπιστώθηκε ότι η συνεργασία με τους γονείς είναι βασική πτυχή της υποστήριξης προς τους μαθητές, διότι οι γονείς είναι οι πιο σημαντικοί υποστηρικτές των παιδιών τους.

Σε συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια επισκέψεων στο πλαίσιο του προγράμματος, οι γονείς τόνισαν ότι θέλουν να συμμετέχουν στις εξελίξεις του σχολείου, να ενημερώνονται για την πρόοδο του παιδιού τους και να συμμετέχουν στη διαδικασία της μάθησης. Το εκτιμούν όταν οι εκπαιδευτικοί επικεντρώνονται στο τι μπορούν να κάνουν οι μαθητές, και όχι σε οποιεσδήποτε προκλήσεις.

Στα σεμινάρια, οι συμμετέχοντες επεσήμαναν ότι οι γονείς έχουν δικαιώματα, αλλά χρειάζονται ειλικρινή καθοδήγηση – όχι αντιφατικές επαγγελματικές συμβουλές – ώστε να μπορούν να κάνουν συνειδητές επιλογές. Οι οικογένειες θα πρέπει να συμμετέχουν σε κάθε αξιολόγηση ώστε να έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν την πρόοδο των παιδιών τους. Οι γονείς είναι οι καλύτεροι συνήγοροι των παιδιών τους, αλλά μπορούν επίσης να επηρεάσουν τις πολιτικές, καθώς και την τοποθέτηση του παιδιού τους.

Τέλος, αν και εντείνονται οι πιέσεις για αποτελέσματα στα σχολεία σε όλη την Ευρώπη, τα στοιχεία δείχνουν ότι η ένταξη δεν θα οδηγήσει σε χειρότερα αποτελέσματα και τα οφέλη της θα πρέπει να επισημανθούν.

6. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΠΟΡΩΝ

Η ενότητα αυτή εξετάζει την αποτελεσματική και αποδοτική χρήση των πόρων για τον εντοπισμό των αναγκών και τη στοχευμένη παροχή υποστήριξης.

Σύμφωνα με τους Booth και Ainscow, οι πόροι θα πρέπει να εξετάζονται σε ευρύτερο πλαίσιο από ό,τι τα χρήματα, ο εξοπλισμός ή το προσωπικό. Υιοθετώντας μια ευρεία θεώρηση, οι σχολικές κοινότητες πρέπει να μάθουν να αναγνωρίζουν τους πόρους που είναι διαθέσιμοι σε κάθε σχολείο, αλλά δεν έχουν ακόμη χρησιμοποιηθεί. Οι Booth και Ainscow αναφέρουν ότι τέτοιοι πόροι υπάρχουν «σε κάθε πτυχή του σχολείου, στους μαθητές, τους γονείς/κηδεμόνες, τις κοινότητες και τους δασκάλους, στις αλλαγές της κουλτούρας, των πολιτικών και των πρακτικών» (2002, σ. 5). Όπως επισημαίνουν οι Kesälähti και Väyrynen:

Στα ενταξιακά σχολεία, θα πρέπει να καταβάλουμε προσπάθειες για τον εντοπισμό πόρων στους ίδιους τους μαθητές δείχνοντας εμπιστοσύνη στην ικανότητά τους να κατευθύνουν οι ίδιοι τη μάθησή τους και στην ικανότητα να υποστηρίζουν ο ένας τον άλλο. Το ίδιο ισχύει και για το προσωπικό του σχολείου. Μπορεί να έχουν ιδέες, δεξιότητες, πρωτοβουλίες ή γνώση του τι δημιουργεί φραγμούς στη μάθηση και τη συμμετοχή (2013, σ. 81).

Οι περισσότερες χώρες λαμβάνουν χρηματοδότηση για την εκπαίδευση των μαθητών με ειδικές ανάγκες από την κεντρική κυβέρνηση. Σε ορισμένες χώρες, η χρηματοδότηση εμπίπτει στην αρμοδιότητα των τοπικών αρχών ή των δήμων. Σε άλλες, υπάρχει ένα μίγμα κεντρικής και τοπικής χρηματοδότησης. Όσον αφορά την ειδική αγωγή, οι περισσότερες χώρες παρέχουν κεντρική χρηματοδότηση για επιπλέον προσωπικό, εξειδικευμένο εξοπλισμό και τις μεταφορές.

Για τους μαθητές με αναπηρία, η χρηματοδότηση συνδέεται συνήθως με την αξιολόγηση των μαθητών. Στις περισσότερες χώρες, συντάσσεται μια δήλωση ή επίσημη απόφαση από μια ειδική/διυπηρεσιακή ομάδα ή κέντρο πόρων, προκειμένου να εξασφαλιστούν πρόσθετα κονδύλια.

Αφού αξιολογηθεί, οι περισσότερες χώρες χορηγούν έναν αριθμό επιπλέον «ωρών ΕΕΑ» ή χρόνο LSA.

Σε ορισμένες χώρες, ο αριθμός των ωρών επιπλέον υποστήριξης περιλαμβάνεται πλέον στο κανονικό σύστημα παροχών. Προβλέπεται παιδαγωγική αξιολόγηση και υποστήριξη στο πλαίσιο του κανονικού συστήματος. Σε πολλές χώρες, ο δήμος μπορεί να παράσχει πρόσθετη χρηματοδότηση για βοηθήματα, εξοπλισμό ή πρόσθετο προσωπικό (LSA). Για λόγους υποστήριξης της ένταξης, σε έναν μικρό αριθμό χωρών ο αριθμός των μαθητών μειώνεται στις τάξεις όπου υπάρχουν μαθητές με αναπηρίες.

Ορισμένες χώρες εφαρμόζουν ένα σύστημα ατομικής χρηματοδότησης των μαθητών, το οποίο αποκαλείται «καλάθι» ή «σακίδιο» του μαθητή, μέσω των δήμων. Σε αυτή την περίπτωση, η χρηματοδότηση είναι μαθητοκεντρική. Ωστόσο, αυτός ο τύπος «μαθητοκεντρικού» συστήματος παρέχει πρόσθετους πόρους μόνο σε άτομα με εντοπισθείσες δυσκολίες που πληρούν τα κριτήρια ΕΕΑ, ενώ άλλα που μπορεί να έχουν ανάγκη δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υποστήριξη.

Μια πρόσφατη μελέτη που διεξήχθη στην Αυστρία επισημαίνει ότι η προσανατολισμένη στα στοιχεία υποστήριξη – η οποία αντιστοιχεί σε ένα κατ' αποκοπήν ποσοστό στα σχολεία με βάση τον αριθμό των μαθητών που έχουν αναγνωρισθεί ως άτομα με ΕΕΑ – δεν είναι αρκετά ευέλικτη, καθώς οι ανάγκες διαφέρουν μεταξύ των μαθητών και την πάροδο του χρόνου. Τα μοντέλα απόδοσης θεωρούνται επίσης προβληματικά, καθώς οι πόροι ανακαλούνται αν ένα πρόγραμμα είναι επιτυχές. **Υπάρχει ανάγκη μετάβασης από ένα σύστημα που ανταμείβει μια τέτοια έλλειψη επιτυχίας σε ένα μοντέλο έγκαιρης υποστήριξης και πρόληψης.**

Ένα επιπλέον ζήτημα είναι ότι **η υποστήριξη που παρέχεται στους μαθητές δεν βελτιώνει απαραίτητα την ικανότητα του σχολικού συστήματος.** Αν τα σχολεία επικεντρώνονται στην ποσότητα και όχι την ποιότητα των πόρων, είναι μάλλον απίθανο να κάνουν τις απαραίτητες αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο τα συστήματα γενικής εκπαίδευσης και το προσωπικό των σχολείων ανταποκρίνονται στους μαθητές (Frattura και Capper, 2007).

Τα σχολεία, αντί να αγωνίζονται με τα περιορισμένα «επιπλέον» κονδύλια που λαμβάνουν, θα μπορούσαν να αναπτύξουν οικονομικά αποδοτικά δίκτυα υποστήριξης και επαγγελματικής ανάπτυξης που στηρίζονται στη συνεργασία μεταξύ των τοπικών φορέων και των τοπικών σχολείων/κέντρων υποστήριξης (Ainscow κ.ά., 2006, Benoit, 2012, Ebersold, 2012). Παραδείγματα τέτοιων πρακτικών παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια των επισκέψεων στο πλαίσιο του προγράμματος, όπως καταδεικνύεται στα ακόλουθα αποσπάσματα:

«Ένα σχολείο μπορεί να αλλάξει με τους διαθέσιμους πόρους» (Διευθύνων Σύμβουλος, Υπεύθυνος Παιδείας και Κοινωνικών Υπηρεσιών, Essunga).

«... δεν ήταν ζήτημα παροχής περισσότερων πόρων στο σχολείο, αλλά αξιοποίησης εκείνων που είχαν ήδη διατεθεί με διαφορετικό τρόπο» (Διευθυντής Σχολείου, Flensburg).

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

7.1. Συμπεράσματα

Το εννοιολογικό πλαίσιο του προγράμματος «Οργάνωση των Παροχών» (ΟοΡ) αναγνωρίζει ότι, προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος στην υιοθέτηση μιας προσέγγισης βασισμένης στα δικαιώματα για τους μαθητές με αναπηρίες, οι χώρες πρέπει να σταματήσουν να αντιλαμβάνονται την οργάνωση του συστήματος παροχών από την άποψη της εξατομικευμένης υποστήριξης (η οποία συχνά βασίζεται στις ιατρικές γνωματεύσεις), αλλά να αναλύσουν τον τρόπο με τον οποίο τα συστήματα οργανώνονται για την υποστήριξη των σχολείων γενικής εκπαίδευσης ώστε να ανταποκριθούν στις ανάγκες – και να εκπληρώσουν τα δικαιώματα – όλων των μαθητών. Ως εκ τούτου, η διαδικασία ένταξης θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ανάπτυξη της ικανότητας των σχολείων γενικής εκπαίδευσης να προσαρμόζονται στη διαφορετικότητα των μαθητών, αντί να διανέμουν πρόσθετους πόρους για να καλύψουν τις ανάγκες επιλεγμένων ομάδων.

Για να υποστηριχθεί η αλλαγή του συστήματος, πρέπει να αναπτυχθεί μια κοινή θεώρηση της κοινωνικής ένταξης και των σχετικών οραμάτων και αξιών μεταξύ των ενδιαφερομένων σε όλα τα επίπεδα, βάσει μιας κοινής αντίληψης για την ποιότητα και τις μεθόδους αξιολόγησης που υποστηρίζουν την πρακτική της ενταξιακής εκπαίδευσης.

Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα επεσήμαναν ότι χώρες πρέπει να αναπτύξουν νομοθεσία που αναγνωρίζει τα δικαιώματα όλων των παιδιών – συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρίες – στην έγκαιρη υποστήριξη, την ποιοτική εκπαίδευση (χωρίς διακρίσεις) και την πλήρη συμμετοχή σε όλες τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Αν και είναι σημαντική η εξισορρόπηση των δικαιωμάτων όλων των ενδιαφερομένων, οι μαθητές θα πρέπει να παραμένουν στο επίκεντρο. Τόσο η ΣΔΠ όσο και η ΣΗΕΔΑΑ θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ανάπτυξη της εθνικής νομοθεσίας και εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς και να δίνεται προσοχή στη μεταξύ τους αντιστοιχία.

Πρέπει να αναπτυχθούν δίκτυα για την υποστήριξη των διευθυντών σχολείων ως παραγόντων αλλαγής και να εξασφαλιστεί ότι θα υιοθετήσουν μια προσέγγιση «ομάδας» και θα αναπτύξουν ένα θετικό ήθος και μια κουλτούρα που σέβεται όλο το προσωπικό και τους μαθητές. Θα πρέπει να συνεργαστούν με τους τοπικούς ηγέτες και τα μέλη της κοινότητας για να αναλύσουν το πλαίσιο και τον προγραμματισμό του σχολείου για την ανάπτυξη «στρατηγικών δυνατοτήτων», συμπεριλαμβανομένης της σαφούς εστίασης στη μάθηση, ισχυρών σχέσεων, της ανοιχτής επικοινωνίας, της συλλογικότητας, της αναστοχαστικής πρακτικής και της δημιουργικής προσέγγισης για την επίλυση των προβλημάτων.

Όπως επισημαίνει ο Peters, η εξατομικευμένη εκπαίδευση είναι «ένα οικουμενικό δικαίωμα, όχι μια ειδική εκπαίδευση ανάγκη» (2004, σ. 42). Όλοι οι εκπαιδευόμενοι δικαιούνται ένα ενιαίο και συμμετοχικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα (συμπεριλαμβανομένων των εξωσχολικών δραστηριοτήτων), κατάλληλη αξιολόγηση, «ισοδύναμες» ευκαιρίες μάθησης και παιδαγωγική που αναγνωρίζει και ικανοποιεί ποικίλες δυνατότητες «από την αρχή» (καθολικός σχεδιασμός). Επομένως, η ποιότητα της εκπαίδευσης θα πρέπει να προσαρμόζεται στους μαθητές και όχι στις διοικητικές δομές των σχολείων.

Υπάρχει επίσης ανάγκη να αντιμετωπιστούν τα παρακάτω φαινόμενα, τα οποία μπορεί να αποτελούν φραγμούς στην ενίσχυση της ισοτιμίας: έλλειμμα σκέψης, αδυναμία σεβασμού της διαφορετικότητας, εξορθολογισμός κακής συμπεριφοράς (να κατηγορούμε τους άλλους), διατήρηση αποτυχημένων πρακτικών και αποδοχή των αρνητικών στάσεων σε όλη τη σχολική κοινότητα. Στις περιπτώσεις αυτές, η αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών και η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη διαδραματίζουν καίριο ρόλο.

Προκειμένου να οργανωθεί η αποτελεσματική υποστήριξη για όλους τους μαθητές, ιδίως εκείνους με αναπηρίες, οι ειδικοί επεσήμαναν επίσης την ανάγκη για μια συστημική θεώρηση που επικεντρώνεται στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων σε όλα τα επίπεδα του συστήματος. Απαιτούνται ισχυροί δεσμοί μεταξύ όλων των επιπέδων του συστήματος (δηλαδή μεταξύ των εθνικών και τοπικών φορέων χάραξης πολιτικής και των ηγετών της εκπαίδευσης, των διευθυντών σχολείων, των εκπαιδευτικών, άλλων επαγγελματιών, των μαθητών και των οικογενειών) για να εξασφαλιστεί μια συνεκτική προσέγγιση.

Ένα επιπλέον ζήτημα που επισημαίνεται από τους εμπειρογνώμονες είναι η ανάγκη να αποσαφηνιστεί ο νέος ρόλος των ειδικών σχολείων και του προσωπικού υποστήριξης (π.χ. LSA) ως πόρων για τη βελτίωση των παροχών για όλους τους μαθητές στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης. Τόνισαν την ανάγκη να διατηρηθεί το εξειδικευμένο προσωπικό, αλλά να αξιοποιηθεί δημιουργικά για να υποστηριχθεί η πρακτική στο επίπεδο ολόκληρου του σχολείου, καθώς και στο επίπεδο μεμονωμένων μαθητών, καθιερώνοντας τις ευέλικτες μορφές υποστήριξης στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης ως «κανόνα». Θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι θα υπάρξουν φορές όπου όλοι οι μαθητές θα χρειάζονται «κάτι παραπάνω» και θα εξακολουθεί να απαιτείται εξειδικευμένο προσωπικό, ιδίως για σπάνιας μορφής αναπηρίες.

Τέλος, όσον αφορά τα ζητήματα της χρηματοδότησης και της ανεύρεσης πόρων, αντί να αγωνίζονται με τα περιορισμένα «επιπλέον» κονδύλια που λαμβάνουν, τα σχολεία θα μπορούσαν να αναπτύξουν οικονομικά αποδοτικά δίκτυα υποστήριξης και επαγγελματικής ανάπτυξης που στηρίζονται στη συνεργασία μεταξύ των

τοπικών φορέων και των τοπικών σχολείων/κέντρων υποστήριξης (Ainscow κ.ά., 2006, Benoit, 2012, Ebersold, 2012).

7.2. Συστάσεις

Οι ακόλουθες συστάσεις, με βάση τα κύρια αποτελέσματα του προγράμματος, απευθύνονται στους φορείς χάραξης πολιτικής και στοχεύουν στη βελτίωση των συστημάτων υποστήριξης για τους μαθητές με αναπηρίες στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης.

7.2.1. Δικαιώματα των παιδιών και συμμετοχή

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει:

- να αναθεωρούν την εθνική νομοθεσία και την εκπαιδευτική πολιτική για να εξασφαλιστεί ότι είναι συνεκτικές και υποστηρίζουν ενεργά τις αρχές τόσο της ΣΔΠ όσο και της ΣΗΕΔΑΑ και σέβονται το δικαίωμα όλων των μαθητών για πλήρη συμμετοχή στο σχολείο με τη δική τους τοπική ομάδα συνομηλίκων. Αυτό περιλαμβάνει ιδίως:
 - το δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην ένταξη·
 - την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας·
 - το δικαίωμα των παιδιών να εκφράζουν την άποψή τους και
 - πρόσβαση σε βοήθεια.

7.2.2. Εννοιολογική σαφήνεια και συνοχή

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει:

- να αποσαφηνίσουν την έννοια της ένταξης εντός και μεταξύ των επιπέδων του συστήματος ως ένα ζήτημα που βελτιώνει την ποιότητα και την ισοτιμία για όλους τους μαθητές, περιορίζοντας τις χαμηλές επιδόσεις από όλες τις ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρίες. Όλοι οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στον εκπαιδευτικό τομέα πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη για **όλους** τους μαθητές.
- να επανεξετάσουν τους δεσμούς μεταξύ των επιπέδων του συστήματος (δηλαδή μεταξύ των εθνικών/τοπικών φορέων χάραξης πολιτικής, των τοπικών ηγετών στον τομέα της εκπαίδευσης/διευθυντών σχολείων, των δασκάλων, άλλων επαγγελματιών και των μαθητών και των οικογενειών τους) και να ενισχυθούν μέσω της συνεργασίας και συνεκτικών συμπράξεων μεταξύ των υπουργείων και των τοπικών υπηρεσιών. Η δράση αυτή θα πρέπει να διευρύνει τις προοπτικές, να αυξήσει την αμοιβαία συνεννόηση

και να καλλιεργήσει «χωρίς αποκλεισμούς ικανότητες» στο σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος.

- να παρέχουν κίνητρα ώστε τα σχολεία να δέχονται όλους τους μαθητές από την τοπική κοινότητα και να εξασφαλίσουν ότι οι μέθοδοι αξιολόγησης, οι επιθεωρήσεις και άλλα μέτρα λογοδοσίας υποστηρίζουν την πρακτική της ενταξιακής εκπαίδευσης και συμβάλλουν στην περαιτέρω βελτίωση των παροχών για όλους τους μαθητές.

7.2.3. Συνεχής υποστήριξη

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει:

- να αναπτύξουν ένα σύστημα «συνεχούς υποστήριξης» για τους καθηγητές, το προσωπικό υποστήριξης και, ειδικότερα, τους επικεφαλής των σχολείων μέσω της χρήσης της έρευνας, της δικτύωσης και των συνδέσεων με τα πανεπιστήμια και τα ιδρύματα αρχικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, προκειμένου να προσφέρουν ευκαιρίες δια βίου μάθησης σε όλες τις ομάδες.
- να αναπτύξουν τον ρόλο των ειδικών σχολείων ως μέσο για την αύξηση της ικανότητας των σχολείων γενικής εκπαίδευσης να βελτιώσουν την υποστήριξη προς τους μαθητές. Υπάρχει ανάγκη να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν περαιτέρω οι ειδικές γνώσεις και δεξιότητες του προσωπικού των κέντρων πόρων με τρόπους που τους επιτρέπουν να υποστηρίζουν το προσωπικό του σχολείου (για παράδειγμα, μέσω της παροχής συμβουλών και της συνεργασίας), καθώς επίσης και να παρέχουν ένα ειδικό δίκτυο που θα ενισχύσει την υποστήριξη προς τους μαθητές, όπως αυτούς με σπάνιες μορφές αναπηρίας.
- να αναπτύξουν περισσότερο προσβάσιμα εκπαιδευτικά προγράμματα και πλαίσια αξιολόγησης και να ενισχύσουν την ευελιξία στην παιδαγωγική, τη σχολική οργάνωση και την κατανομή των πόρων, έτσι ώστε τα σχολεία να μπορούν να αναπτύξουν καινοτόμους τρόπους δημιουργίας ενός συστήματος συνεχούς υποστήριξης για τους μαθητές, αντί να προσπαθούν να τους εντάξουν όλους στο υπάρχον σύστημα.

7.3. Τελικές παρατηρήσεις

Οι δραστηριότητες του προγράμματος «Οργάνωση των Παροχών» υποστηρίζουν την ανάγκη μετάβασης από ένα μοντέλο βάσει ελλειμμάτων (αναγκών) σε θέματα αναπηριών, το οποίο εντοπίζει το πρόβλημα στο μαθητή, σε ένα μοντέλο που λαμβάνει υπόψη τα δικαιώματα των μαθητών στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, εξασφαλίζοντας ότι όλοι συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης. Αυτό επισημαίνει την ανάγκη μετάβασης από την οργάνωση των παροχών σε επίπεδο

ατομικής υποστήριξης, στο πώς μπορούν να οργανωθούν τα συστήματα υποστήριξης ώστε τα γενικά σχολεία να γίνουν περισσότερο ικανά να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις όλων των μαθητών για υψηλής ποιότητας εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τους Ebersold κ.ά.: «Οι προσπάθειες για την ένταξη στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης γίνονται κυρίως για όσους «ταιριάζουν» στο σύστημα ως έχει» (2011, σ. 10). Η ομάδα-στόχος του προγράμματος αυτού – οι μαθητές με αναπηρίες – μπορεί να χρειαστεί σημαντική στήριξη για να μπορεί να «ταιριάζει» στα υφιστάμενα συστήματα. Ωστόσο, όπως δείχνουν τα παραδείγματα που μελετήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού, τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα σχολεία γενικής εκπαίδευσης μπορούν να «μεταμορφωθούν» ώστε να καλύψουν τις ανάγκες υποστήριξης της ομάδας αυτής – και να ωφελήσουν όλους τους μαθητές.

Προκειμένου να οργανωθεί η αποτελεσματική υποστήριξη για όλους τους μαθητές, ιδίως εκείνους με αναπηρίες, οι ειδικοί στο πλαίσιο του προγράμματος επεσήμαναν την ανάγκη για μια ενιαία, συστημική προσέγγιση που επικεντρώνεται στην ανάπτυξη ισχυρών θεσμών και αμοιβαίας υποστήριξης σε όλα τα επίπεδα του συστήματος.

Κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων του προγράμματος, από τα παραδείγματα των συστημάτων παροχών διαπιστώθηκε ότι δίδεται έμφαση στη μάθηση – για όλους – και καταδείχθηκε ότι, στα σχολεία που παρέχουν ευκαιρίες σε όλους τους μαθητές να συμμετέχουν σε ισότιμη βάση, όσοι έχουν αναπηρίες μπορούν να «μάθουν χωρίς όρια» (Hart κ.ά., 2004). Όπως εξήγησε ένας ειδικός δάσκαλος στη Σλοβενία: «Εργαζόμαστε για τη ζωή – όχι για ένα μάθημα».

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Ainscow, M., Muijs, D. και West, M., 2006. «Collaboration as a strategy for improving schools in challenging circumstances» [Η συνεργασία ως στρατηγική για τη βελτίωση των σχολείων σε δύσκολες περιστάσεις] *Improving Schools*, 9, 192–202
- Benoit, H., 2012. «Pluralité des acteurs et pratiques inclusives: les paradoxes de la collaboration» [Η πολλαπλότητα των φορέων και των πρακτικών της ενταξιακής εκπαίδευσης: τα παράδοξα της συνεργασίας] *La nouvelle revue de l'adaptation et de la scolarisation*, 57, Μάρτιος 2012, INS HEA, 65–79
- Booth, T. και Ainscow, M., 2002. *Index for Inclusion. Developing learning and participation in schools* [Δείκτης για την ένταξη. Η ανάπτυξη της μάθησης και της συμμετοχής στα σχολεία]. Bristol: Κέντρο Μελετών για την Ενταξιακή Εκπαίδευση
- Crawford, C. και Porter, G.L., 2004. *Supporting Teachers: A Foundation for Advancing Inclusive Education* [Υποστηρίζοντας τους δασκάλους: Ένα θεμέλιο για την προώθηση της ενταξιακής εκπαίδευσης]. Τορόντο: Ινστιτούτο Roeher
- Ebersold, S., 2012. «Parcours de scolarisation et cooperation: enjeux conceptuels et méthodologiques» [Η πορεία της σχολικής φοίτησης και της συνεργασίας: εννοιολογικά και μεθοδολογικά ζητήματα] *La nouvelle revue de l'adaptation et de la scolarisation*, 57, Μάρτιος 2012, INS HEA, 45–55
- Ebersold, S., Schmitt. M.J. και Priestley, M., 2011. *Inclusive Education for Young Disabled People in Europe: Trends, Issues and Challenges. A Synthesis of Evidence from ANED Country Reports and Additional Sources* [Η ενταξιακή εκπαίδευση για τους νέους με αναπηρίες στην Ευρώπη: τάσεις, προβλήματα και προκλήσεις. Μια σύνθεση των στοιχείων από τις εκθέσεις ανά χώρα του Πανεπιστημιακού Δικτύου Εμπειρογνομώνων σε Θέματα Αναπηρίας (ANED) και συμπληρωματικές πηγές]. Έκθεση για το Πανεπιστημιακό Δίκτυο Εμπειρογνομώνων σε Θέματα Αναπηρίας. Δημοσιεύθηκε από το Human European Consultancy και το Πανεπιστήμιο του Leeds
- Florian, L., Hollenweger, J., Simeonsson, R.J., Wedell, K., Riddell, S., Terzi, L. και Holland, A., 2006. «Cross-Cultural Perspectives on the Classification of Children with Disabilities: Part I. Issues in the Classification of Children with Disabilities» [Διαπολιτισμικές προοπτικές για την ταξινόμηση των παιδιών με αναπηρίες: Μέρος Ι. Θέματα που αφορούν την ταξινόμηση των παιδιών με αναπηρίες] *Journal of Special Education*, Μάιος 2006, 40 (1), 36–45
- Frattura, E.M. και Capper, C.A., 2007. *Leading for Social Justice: Transforming Schools for All Learners* [Η πορεία προς την κοινωνική δικαιοσύνη: προσαρμογή των σχολείων σε όλους τους μαθητές]. Thousand Oaks, CA: Corwin Press
- Hart, S., Dixon, A., Drummond, M.J. και McIntyre, D., 2004. *Learning without Limits* [Μαθαίνοντας χωρίς όρια]. Maidenhead: Open University Press

Kesälahti, E. και Väyrynen, S., 2013. *Learning from our Neighbours: Inclusive Education in the Making* [Μαθαίνοντας από τους γείτονές μας: τα πρώτα βήματα της ενταξιακής εκπαίδευσης]. Έκθεση που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ προγράμματος «Σχολείο για όλους – Ανάπτυξη της ενταξιακής εκπαίδευσης» (ENPI CBC Kolartics). Ροβανιέμι: Πανεπιστήμιο της Λαπωνίας

Peters, S., 2004. *Inclusive Education: An EFA Strategy for all Children* [Ενταξιακή εκπαίδευση: μια εκπαιδευτική στρατηγική για όλα τα παιδιά]. Washington, D.C.: Παγκόσμια Τράπεζα

Taipale, A., 2012. *International Survey on Educational Leadership. A survey on school leader's work and continuing education* [Διεθνής έρευνα για την ηγεσία στον εκπαιδευτικό τομέα. Μια έρευνα για το έργο και τη συνεχή εκπαίδευση της ηγεσίας του σχολείου]. Ελσίνκι: Φινλανδικό Εθνικό Συμβούλιο για την Εκπαίδευση

Δίκτυο Εμπειρογνομόνων σε θέματα Κοινωνικών Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (NESSE), 2012. *Εκπαίδευση και αναπηρία/ειδικές ανάγκες – πολιτικές και πρακτικές στον τομέα της εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης για τους φοιτητές με αναπηρίες και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ΕΕ*. Έκθεση που συντάχθηκε για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010. [Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την επιτροπή των Περιφερειών. Ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020: Ανανέωση της δέσμευσης για μια Ευρώπη χωρίς εμπόδια](#). /* COM/2010/0636 τελικό */ (Τελευταία πρόσβαση: Νοέμβριος 2014)

Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή, 2009. *Η Εφαρμογή της Αξιολόγησης στη Συνεκπαίδευση*. Odense, Δανία: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή

Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή, 2011. [Βασικές Αρχές για την Προώθηση Ποιοτικής Ενταξιακής Εκπαίδευσης – Προτάσεις για πρακτική](#). Odense, Δανία: Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή (Τελευταία πρόσβαση: Νοέμβριος 2014)

Ηνωμένα Έθνη, 1989. *Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Νέα Υόρκη: Ηνωμένα Έθνη

Ηνωμένα Έθνη, 2006. *Σύμβαση για τα δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*. Νέα Υόρκη: Ηνωμένα Έθνη

Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, 2005. *Students with Disabilities, Learning Difficulties and Disadvantages: Statistics and Indicators*

[Μαθητές με αναπηρία, μαθησιακές δυσκολίες και μειονεκτήματα: στατιστικά στοιχεία και δείκτες]. Παρίσι: ΟΟΣΑ

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2009. «[Συμπεράσματα του συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 2009, σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης \(ΕΚ2020\)](#)» *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 119 της 28.5.2009, 2–10 (Τελευταία πρόσβαση: Νοέμβριος 2014)

Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000 «[Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης](#)» (2000/C 364/01) *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, C 364, 18 Δεκεμβρίου 2000 (Τελευταία πρόσβαση: Νοέμβριος 2014)

EL

Γραμματεία του Φορέα:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Γραφείο Βρυξελλών:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Βρυξέλλες
Βέλγιο
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

